

15.9.2023

Työ- ja elinkeinoministeriö

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023-2027 annetun asetuksen muuttamisesta
Diaarinumero VN/22730/2023

Taustaa

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut luonnosta valtioneuvoston asetukseksi energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023-2027 annetun asetuksen muuttamisesta.

Valtioneuvoston asetuksessa energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027 (262/2023, ns. energiatukiasetus) säädetään valtion talousarvion mukaisen energiatuen myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä. Tukiohjelman tavoitteena on edistää muun muassa uusiutuvaa energiaa ja energiatehokkuutta koskevia investointi- ja selvityshankkeita, jotka tukevat Suomen hiilineutraalisuustavoitteita.

Energiatuen myöntämisessä, maksamisessa ja käytössä on noudatettava EU:n valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, mukaan lukien komission asetusta (EU) N:o 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti (jäljempänä ”ryhmäpoikkeusasetus”). Ryhmäpoikkeusasetusta muutettiin 23.6.2023 komission asetuksella (EU) 2023/1315. Ryhmäpoikkeusasetuksen muutos astui voimaan 1.7.2023.

Lausunnon kohteena olevan asetusmuutoksen tavoitteena on saattaa energiatukiasetus vastaamaan niitä muutoksia, jotka on tehty ryhmäpoikkeusasetukseen komission asetuksella (EU) 2023/1315. Samalla tehtäisiin joitakin lähinnä kielellisiä tarkennuksia asetuksen selkeyttämiseksi.

Kemijoki Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto asetukseen tehtävistä muutoksista.

Lausunto

Kemijoki Oy pitää energiatukiasetukseen tehtäviä päivityksiä ryhmäpoikkeusasetuksen muutosten perusteella kannatettavana ja tarpeellisena. Kemijoki Oy pitää kuitenkin ongelmallisena sitä, ettei luonnoksessa huomioida kaikkia ryhmäpoikkeusasetukseen tehtyjä muutoksia.

Erityisen ongelmallisena Kemijoki Oy pitää Työ- ja elinkeinoministeriön ratkaisua jättää huomiotta vesivoiman tukemista koskeva muutos ryhmäpoikkeusasetuksessa.

Aiemmassa ryhmäpoikkeusasetuksen 41 artiklassa (*Investointituki uusiutuvista energialähteistä tuotetun energian käytön edistämiseen*) vesivoiman tukemista oli rajoitettu säännöksen 4) kohdassa. Päivityksen yhteydessä (voimassa 1.7.2023 lähtien) kyseinen rajausta poistettiin korvaamalla koko 4 kohta.

15.9.2023

Vastaava muutos tehtiin myös InvestEU -tukea koskien poistamalla 56 e artiklan (InvestEU-rahastosta tuettuihin rahoitustuotteisiin liittyvää tukea koskevat edellytykset) 4 b alakohdan iii) mukainen rajoitus vesivoimaloiden tukemiselle. Päivite-tyssä ryhmäpoikkeusasetuksessa ei 1.7.2023 lähtien ole minkäänlaista nimenomaista rajoitusta vesivoiman tukemista koskien. Vesivoimaa koskevien investointihankkeiden tukeminen on siten mahdollista ryhmäpoikkeusasetuksen 36 ja 41 artiklojen nojalla. Komission ryhmäpoikkeusasetukseen viedyistä vesivoiman tukemista koskevista muutoksista huolimatta Työ- ja elinkeinoministeriön muutos-ehdotuksessa vesivoimaloihin kohdistuvat investointihankkeet on edelleen rajattu kategorisesti energiatukiasetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Kemijoki Oy pitää selvänä, että komission 41 artiklaan tekemä muutos tulee huomioida energiatukiasetuksen 5 §:ssä.

Ongelmallinen asetuksen kirjaus on myös energiatukiasetuksen, Suomen ilmastotavoitteiden ja sähköntuotannon vakauden kannalta. Energiatukiasetuksen tavoitteena on tukea hankkeita, jotka ilman tukea jäisivät toteutumatta, ja joilla parhaiten arvioidaan voitavan edistää tulevaisuuden energiaratkaisuja, jotta uusiutuvaa energiaa koskevat vuoden 2030 EU-tavoitteet ja vuoden 2035 kansalliset tavoitteet saavutetaan. Kemijoki Oy katsoo, että vesivoimaa koskevat investointihankkeet ovat merkittävässä roolissa tavoitteiden saavuttamisessa.

Vesivoima on Suomessa ratkaisevan tärkeä sähkön tuotannon muoto ja Kemijoki Oy on Suomen suurin vesivoiman tuottaja. Energiateollisuus ry:n mukaan vuonna 2022 vesivoimalla tuotettiin sähköä 13,4 TWh ja vesivoiman osuus kotimaisesta sähkön tuotannosta oli 19,3 %. Kemijoki Oy:n omistamien voimalaitosten osuus tästä oli noin kolmannes (36 %). Uusiutuvilla energianlähteillä tuotetusta sähköstä vesivoiman osuus oli samana vuonna 35,7 %.

Vesivoiman ja Kemijoki Oy:n voimalaitosten merkitys sähköjärjestelmän toiminnan kannalta välttämättömän säädön kannalta on kuitenkin vielä suurempi. Vesivoimalla on poikkeuksellisen laaja käyttöominaisuus ja vesivoima vastaa yli 70 %:n osuudella Suomen säätövoiman tuotannosta. Tästä yhtiön omistamien voimalaitosten osuus on hyvän säädettävyytensä ja lupaehtojensa ansiosta yli kolmannes. Kemijoki Oy:n vesivarastojen, säännösteltyjen järvien Lokka, Porttipahta, Kemijärvi ja Olkkajärvi, yhteenlaskettu energiasisältö on 1,5 TWh. Nämä ”akut” ovat käytettävissä silloin, kun sähköä tarvitaan.

Uusiutuvan energian tuotannon laajamittainen kasvattaminen on välttämätöntä Suomen kansallisten ja kansainvälisten ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Kotimaisen vesivoiman merkitys on entisestään lisääntynyt nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa, jossa energian toimitus- ja huoltovarmuuden merkitys on erityisen korostunut. Vesivoima on kotimainen, päästötön, hajautettu ja luotettava sähköntuotantomuoto, jonka säätöominaisuudet ovat ainutlaatuiset. Säätökykyinen ja ennustettava vesivoima on edellytys sille, että sähköjärjestelmään voidaan integroida merkittävästi vaihtelevaa uusiutuvaa sähköntuotantoa. Lisäksi vesivoimalla uusiutuvan energian muotona voi tulevaisuudessa olla tärkeä rooli myös vihreän vedyn tuotannossa.

15.9.2023

Kantaverkkoyhtiö Fingrid hankkii markkinoilta sähköjärjestelmän taajuuden ylläpitoon reservituotteita, joiden aktivointinopeus vaihtelee 1 sekunnin ja 15 minuutin välillä. Kemijoki Oy kehittää osaltaan parhaillaan superkondensaattoritekniikkaan perustuvaa sähkövarastoa. Sen avulla vesivoima kykenee tuottamaan kaikkia edellä mainittuja reservilajeja ja siten tukemaan sähköverkon vakautta sähkön kulutuksen ja tuotannon muutoksissa kaikissa mahdollisissa tilanteissa.

Vesivoima on vakiintunut energian tuotannon muoto, mutta sitäkin on tarpeellista kehittää suunnittelemalla uusia tapoja hyödyntää vesivoimaa ja tehostaa sitä entisestään energiatehokkuuden ja hyötysuhteen parantamiseksi. Superkondensaattoritekniikkaan perustuva energiavarasto on tästä hyvä esimerkki. Kemijoki Oy toteuttaa parhaillaan ensimmäistä superkondensaattorihanketta Kurkiaskan vesivoimalaitoksen yhteyteen.

Kehittämismahdollisuuksia liittyy myös rakennettuihin vesistöihin. Esimerkiksi suunnitellulla Sierilän vesivoimahankkeella tehostettaisiin jokiketjun käyttöä sähkötuotannossa ja lisättäisiin tuotantokapasiteettia. Vesivoimassa on edelleen tehostamismahdollisuuksia ja osa tärkeistä hankkeista voi toteutua ainoastaan investointitukien avulla. Hankeinvestointien ja uuden teknologian käyttöönoton avulla voidaan vastata markkinoiden teknologian vaatimuksiin mm. nopean säästöenergian tarpeen osalta. Ilman riittävää kehitystyötä ja tarpeellisia hankeinvestointeja vesivoima voi jäädä jälkeen markkinoiden vaatimuksista tuottaa nopeaa säästöenergiaa.

Kemijoki Oy toteaa, että vesivoiman merkitys uusiutuvan energian muotona ja keinona edistää ilmastotavoitteiden saavuttamista tulisi nimenomaisesti huomioida energiatukiasetuksessa, eikä rajata vesivoimaloita kokonaan asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Myös vakiintuneisiin energian tuotannon muotoihin – kuten vesivoimaan – liittyy innovaatioita ja kehityshankkeita, joiden toteutumisen kannalta mahdollisuus energiatuen saamiseen on kriittistä. Vesivoimaloiden jättäminen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle rajoittaa vesivoimaan liittyvien päästöttömyyttä ja ilmastotavoitteiden saavuttamista edistävien kehityshankkeiden toteutumista.

Erityisen ongelmallisena Kemijoki Oy pitää sitä, että energiatukiasetus rajaa vesivoimahankkeet mahdollisen tuen ulkopuolelle huolimatta komission ryhmäpoikkeusasetuksen nimenomaisesta muutoksesta vesivoiman tukemista koskien. Kemijoki Oy on ymmärryksessä, että komissio suhtautuu varsin suopeasti uusiutuvan energian hankkeiden tukemiseen niiden lähteestä riippumatta. Suhtautuminen vesivoiman tukemiseen on nähtävissä myös muista komission viimeaikaisista valtiontukisäädöksistä, kuten tilapäisistä kriisi- ja siirtymäpuitteista.¹ Rajoituksia nimenomaisesti vesivoiman tukemiseen ei löydy myöskään komission ilmastoenergia- ja ympäristönsuojelun suuntaviivoista.² Kemijoki Oy pitää erikoisena, että vesivoiman tukemista rajoitettaisiin Suomessa kategorisesti asetuksen taolla komission linjauksista poiketen.

¹ Komission tiedonanto (2023/C 101/03) Valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet talouden tukemiseksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan (tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet) (17.3.2023).

² Komission tiedonanto (2022/C 80/01) vuoden 2022 suuntaviivat ilmastotoimiin, ympäristönsuojeluun ja energia-alalle myönnettävälle valtioneulle (18.2.2022).

15.9.2023

Asetuksen alkuperäistä soveltamisalan rajoittamista perusteltiin energiatuen taustamuistiossa ilmasto- ja energiastrategian linjauksilla. Kemijoki Oy huomauttaa kuitenkin, että strategiassa ei ole linjausta siitä, että vesivoimaloihin ei tulisi kohdistaa energiatukea. Strategiassa energiatuen merkitystä on kuvattu näin "*Nykyinen energiatukiasetus lähtee uusiutuvan energian tuotantokapasiteetin sekä energiatehokkuushankkeiden tukemisesta. Jatkossa esimerkiksi erilaiset varastointihankkeet, järjestelmäintegraatiota edistävät ja muut vastaavat uudentyypiset hankkeet tulisi kattaa paremmin tukisäännöstössä.*" Esimerkiksi vesivoimaan liittyvät energiavarastojen ja nopean säädön kehityshankkeet ovat energiatuen tarkoituksen mukaisia, eikä niiden rajoittamista asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle voi pitää perusteltuna.

Kemijoki Oy pitää lisäksi selvänä, että asetuksen muotoilussa ja tukilinjauksia tehtäessä on huomioitava myös hallitusohjelman kirjaukset. Vesivoiman kategorinen rajaaminen asetuksen ulkopuolelle on ongelmallinen Petteri Orpon hallituksen poliittisen tahtotilan ja voimassa olevan hallitusohjelman kirjausten kannalta (vesivoiman toimintaedellytysten vahvistaminen ja lisävesivoiman rakentaminen). Kemijoki Oy pyytää Työ- ja elinkeinoministeriötä huomioimaan ryhmäpoikkeusasetuksen muutosten ohella myös voimassa olevan hallitusohjelman kirjaukset. Poliittiseen tahtotilaan liittyen Kemijoki pyytää Työ- ja elinkeinoministeriötä muuttamaan myös Energiatukiasetuksen 6 §:n 5 momenttia siten, että etusijalla energiatuen myöntämistä koskevassa harkinnassa huomioidaan myös hankkeet, joilla edistetään Suomen sähköjärjestelmän toimivuutta ja huoltovarmuutta.

Kemijoki Oy pitää Suomen hiilineutraalisuustavoitteita edistävien uusiutuvaa energiaa ja energiatehokkuutta koskevien investointi- ja selvityshankkeiden tukemista erittäin tärkeänä. Vesivoimaa ei tule jättää kategorisesti tällaisen tuen ulkopuolelle, koska sen kehittämällä entistä tehokkaammaksi olisi positiivinen vaikutus Suomen hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamisen kannalta. Tämän vuoksi vesivoiman toimintaedellytykset tulee turvata ja niitä tulee edelleen vahvistaa, kun tukitoimia toteutetaan asetuksessa esitetyn mukaisesti.

Esitys muutoksista asetukseen

Kemijoki Oy esittää edellä esitettyihin perusteluihin viitaten, että energiatukiasetuksen tuettavia hankkeita käsittelevän 5 §:n 7 momentin 2 kohta poistetaan:

Energiatukea ei kuitenkaan voida myöntää:

1) *jätteenpolttolaitoksille;*

2) ~~*vesivoimaa koskeviin investointihankkeisiin;*~~

3) *kiinteiden biomassapolttoaineiden tuotantoon tarkoitetun kaluston hankkimiseen;*

4) *uudisrakennuskohteissa toteutettaville hankkeille, pois lukien uuden teknologian hankkeet;*

5) *polttoon perustuville erillislämmöntuotantohankkeille, pois lukien uuden teknologian hankkeet ja biokaasuhankkeet.*

15.9.2023

Kohdan poistamalla vesivoimaloihin liittyvät investointihankkeet voisivat saada energiatukea ja uusittu teksti vastaisi komission ryhmäpoikkeusasetuksen sisältöä. Mahdollisuus myöntää vesivoimaa koskeville investointihankkeille olisi myös linjassa energiatukiasetuksen tavoitteiden ja poliittisen tahtotilan kanssa.

Lisäksi Kemijoki Oy esittää, että energiatuen myöntämisen yleisiä edellytyksiä koskevaa 6 §:n 5 momenttia muutetaan siten, että etusijalla oleviin hankkeisiin lisätään hankkeet, joilla edistetään Suomen sähköjärjestelmän toimivuutta ja huoltovarmuutta:

Energiatuen myöntämistä koskevassa harkinnassa etusijalla ovat investointihankkeet, joilla edistetään uutta teknologiaa ja sen kaupallista hyödyntämistä *tai joilla edistetään Suomen sähköjärjestelmän toimivuutta ja huoltovarmuutta*. Jos käytettävissä olevan valtion talousarvion mukaisen valtuuden puitteissa on mahdollista myöntää tukea myös muille hankkeille, etusijalla ovat tällöin pitkälle valmistellut hankkeet, joilla voidaan kustannustehokkaasti edistää 5 §:n 1 momentin mukaisia tavoitteita ja joilla ei arvioida olevan merkittäviä haitallisia ympäristövaiikutuksia.

Kemijoki Oy

Tuomas Timonen
toimitusjohtaja